

a tervezet számos olyan rendelkezése, amely a kimaradás, az eltávozás, valamint az intézeten kívüli munkavégzés lehetőségét bővíti. Külön kiemelandó, hogy a tervezet törölni kívánja a büntetések sorából azon jogoknak a megvonását, amelyek a külvilággal való kapcsolattartást biztosítják, és a nemzetközi tapasztalatokra is figyelemmel csökkenti, illetve részben megszünteti az egyes végrehajtási fokozatok között a külvilággal való érintkezés terén még meglévő különbségeket.

A javaslat, amely rövidesen a kormány elé kerül, az első lépés egy korszerű büntetés-végrehajtási rendszer kialakítása felé. A tervezetben megtestesülő törekvések — a börtönrendszer merővségének enyhítése, a büntetés-végrehajtási viszonyok „jogiasítása”, az önkény lehetőségét visszaszorító kiszámíthatóság igénye és a börtönviszonyok humanizálása — olyan princípiumok, amelyek a büntetés-végrehajtás átfogó újraszabályozása során is vezérlő elvekként szolgálnak.

Dr. Bárd Károly

Hogyan készülnek a jogszabályok?

A jogi norma (jogszabály) készítőjét általában az aláírójával azonosítják, de legjobb esetben is csak két-három, az előkészítés során jelentősebb munkát végző személy nevét szokták a szabályhoz kapcsolni.

A jogalkotás régi dilemmája, hogy a valós élet adta helyzetekre kell-e készíteni normát, vagy az általános jogelveknek (politikai, filozófiai elveknek) megfelelően. E kérdés eldöntése az elmúlt évszázadok során a jogi szakembereknek és más tudós elméknek nem sikerült, de annyi azért bebizonyosodott, hogy a jó szabály többé-kevésbé megfelel mindkét követelménynek. Ez az általánosnak tűnő, legfeljebb szűk szakmai érdeklődésre számot tartó kérdés azonban a büntetés-végrehajtás munkájában döntő gyakorlati jelentőségre tett szert.

A büntetés-végrehajtás munkáját meghatározó jogszabályok — összhangban a magyar társadalomban bekövetkezett rendszerváltozást tükröző folyamatokkal — átalakulás előtt állnak. Ez a folyamat ugyanúgy érinti a büntetés-végrehajtási testület feladatait, jogállását, a személyzet jogait és kötelezettségeit, mint a büntetések és intézkedések végrehajtása során az elítéltek jogi helyzetét.

A jelentős kodifikációs feladatok megoldásakor így élesen vetődik fel mint megoldandó kérdés, hogy milyen elvek, módszerek alapján történjék az új jogi normák megalkotása. Kizárólag a hierarchikusan kialakított hivatali szervezet végezze ezt a munkát, vagy alkalmazhatók-e olyan módszerek — jelentős idővesztés nélkül —, amelyekkel a jogalkotók a gyakorlat számára szélesebb körben beleszólási lehetőséget biztosítanak?

A feladat nem könnyű. A jelenlegi gazdasági körülmények között a nemzetközi jogi normákban meghatározott követelményrendszert „adaptálni” a mai büntetés-végrehajtás feltételrendszerére időnként lehetetlen vállalkozásnak tűnik. A jó szabály egyik jellemzője,

hogy alkalmazható, az alkalmazhatóság feltétele pedig, hogy legyen egy működőképes büntetés-végrehajtási rendszer, amely az új norma befogadására, alkalmazására képes.

Érdekegyeztető fórumok

Nyilvánvaló, hogy az új követelményrendszert, az „európai normákat”, gondolkodásmódot, módszereket stb. az új magyar normáknak tartalmazniuk kell. Ezzel azonos súllyal rendelkező követelmény ugyanakkor, hogy a büntetés-végrehajtás működőképesége ne kerüljön veszélybe. Ilyen helyzetben a jogszabályok előkészítőire különösen nagy felelősség hárul. A határok az egyes követelmények között elmosódtak, a gyakorlat és az elmélet oldaláról egyaránt nagy a nyomás. A feladat csak sajátos érdekegyeztető formák, fórumok bevezetésével, új módszerek alkalmazásával oldható meg. Az eddig alkalmazott technikák ugyanis nem biztosítják az előzőekben megfogalmazott követelmények érvényesülését.

Ilyen „kísérleti” módszerként került szóba, hogy a büntetés-végrehajtás munkáját döntő módon befolyásoló jogszabályok tervezeteit, az ezekkel kapcsolatos elképzeléseket ne csupán egy szűk szakembercsoport, hanem gyakorlati szakemberek is megvitathassák. Erre megfelelőnek tűnt egyfajta, kisebb csoportokban — területi alapon — szervezett, kötetlen formájú megbeszélés, amelyen a technikai lebonyolítást vállaló önálló jogi osztály munkatársai, illetve az intézetek parancsnokai (megbízottai) vettek részt. Az alkalmazott módszer felülmúlta a legvérmesebb reményeket is. A megbeszéléseken — a konkrét jogszabálytervezetekre vonatkozó vélemények ismertetésén túlmenően — szóba kerültek újabb fejlesztési javaslatok, gyakorlati megoldási lehetőségek. Néhány módosításról pedig kiderült, hogy a jelenlegi helyzetben nem vezethető be. Egyes tervezett jogintézmények ugyanakkor sokkal differenciáltabb hatást válthatnak ki a bv. gyakorlatában, mint ahogyan az előzetesen felvetődött.

Rokonszenves momentum volt, hogy az intézetek megbízottai az elítéltek szempontjából és érdekében vetettek fel problémákat, tettek javaslatokat. A megbeszéléseken az is kiderült, hogy a mai magyar büntetés-végrehajtás munkájában az elmélet és a gyakorlat között nincs kibékíthetetlen, feloldhatatlan ellentét.

Dr. Sereg Pál